

VISMEG ISTVÁN

Eszterházy Károly Főiskola Comenius Kar, Reáltudományi Intézet, Sárospatak
Esterházy Károly College Faculty of Comenius, Real Science Institute, Sárospatak
E-mail: vismeg@ekck.hu

SPORT, SPORTOKTATÁS ÉS CIVILSZEKTOR

SPORT, SPORT EDUCATION AND NON-PROFIT SECTOR

Összefoglaló

A sporttal foglalkozó civil szervezetek tevékenysége meghatározó a sportoktatás terén. A civil működési rendszer felépítése folyamatosan átalakul, fejlődik és hatékonysága, jelentősége egyre nő. Az új sporttörvény megteremti a lehetőséget a minőségi munkavégzésnek az utánpótlás nevelés és kiválasztás szakemberei számára. A törvényi szabályozás kiterjesztése új távlatokat nyithat a formális keretek között és a felnőtt népesség körében zajló sportoktatás és mozgásfejlesztés számára is.

Kulcsszavak: civil szektor, sportklub, sportoktatás, utánpótlás nevelés,

Abstract

Non-profit organizations dealing with sports have a dominant role in sport education. The operating structure of the non-profit system changes continuously and its efficiency and importance is growing. The new Sports Act creates an opportunity for recruitment and selection professionals to do quality work. The extension of the legislation opens up new perspectives for sport education and physical activity development in both the professional and amateur (adult population) fields.

Keywords: non-profit sector, sports club, sport education, junior education

A sport alapjaiban civil tevékenység, azonban sok esetben közfeladat, jóléti szolgáltatás is.

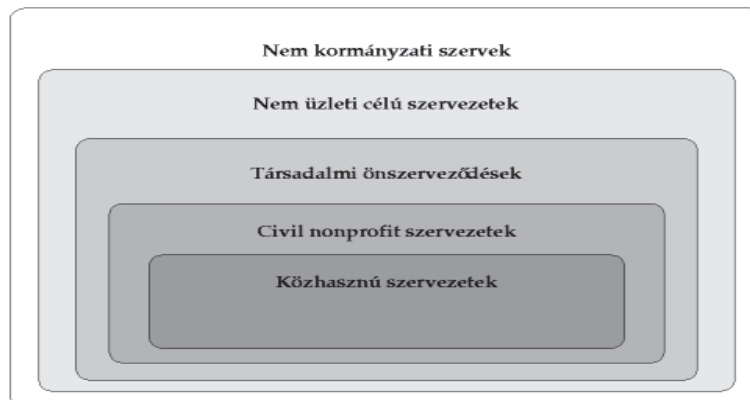
Az elmúlt évtizedekben számtalan alkalommal lehetett hallani, hogy talán a szabadidősport kivételével a sportban „nem történt meg a rendszerváltás”. De milyen is volt a sport a rendszerváltás előtt? Mivel jómagam pont ebben az időszakban és ezt megelőzően végeztem versenyszerű atlétikai tevékenységemet egy vidéki nagyváros klubjának keretein belül, saját tapasztalataim, emlékeim alapján könnyen fel tudom idézni. Nyilván egy gyermek szemén keresztül nézve, csak a pezsgő légkörű, szinte állandó kihasználtságú sportpálya képe és élménye alapján csodálatos volt. Akkoriban rengeteg fiatal rótt a köröket a pályán, de tele volt a birkózó csarnok, a teniszpálya és természetesen a labdarúgó

pálya is. Volt forrás a létesítmény fenntartásra, a szakemberek fizetésére, a felszerelésre, a jobbak edzőtáborozására. Vajon honnan? Az állami vállalatok–nyilván mindig nyereséges–bevételeiből az igazgató, párttitkár, KISZ- titkár, szakszervezeti vezető négyese kiutalta a szükséges összegeket, amelyekre a vállalat és a város számára szükséges állami feladatból vagy politikai és presztízsből vállalt feladatokhoz szükség volt. A létesítmények egy része az állami vállalatok vagy közvetlenül az állam tulajdonban voltak, tehát fenntartásuk megoldott volt. A rendszerváltás idején azonban ezekből sokat értékesítettek, sokszor nem sportjellegű lett a további felhasználása. Jelenleg a sportlétesítmények több mint 70%-a önkormányzati tulajdonban van, nagyjából az európai átlagnak megfelelően.(Bukta,2011) A tulajdoni viszonyok megváltozása a privatizálások során legtöbbször a sport támogatásának leépülését hozta magával, főleg ha külföldi kézbe került a gazdálkodó egység. Ennek várható következménye volt a 90'-es évektől közel napjainkig tapasztalható visszaesés az utánpótlás nevelés, a tömegsport, szabadidősport részvevőinek arányait tekintve. Az átalakulás a sport szerveződési struktúráját sem kerülte el. Számptalan változása után a sport állami irányításának rendszere jelenleg a következő:

1. Emberi Erőforrások Minisztériuma
2. Sportért Felelős Államtitkárság
3. Sportpolitikáért felelős helyettes államtitkár Sportszakmai főosztály
Sportigazgatási főosztály

Azonban az állami szerepvállaláson kívül a civilszféra is egyre növekvő szerepet kért és kapott magának. Az 1989. évi II. törvény, az egyesülési jogról, és a hozzákapcsolódó szabályozások az adózásról, a szervezetek alapításáról, működéséről, majd az 1997. CLVI. törvény, a közhasznú szervezetekről, a 2003. évi L. törvény, a Nemzeti Civil Alapprogramról, nagymértékben segítették a szektor számbeli és minőségi megerősödését. A jogszabályi háttér megteremtette a civil szervezetek működésének feltételeit: finanszírozásuk lehetőségeit, gazdálkodásuk szabályrendszerét, és ezzel az állami feladatokban való szerepvállalás lehetőségét, egyes közfeladatok átvállalását. A kormány 2003-ban megjelent civil stratégiája már épít a civil szervezetek szerepvállalására mind a döntéshozatal folyamataiban, mind a közfeladatok ellátásában.

A szektor szerkezeti felépítését könnyen átláthatjuk az 1. ábra segítségével:



1. ábra: A civil szektor szerkezeti felépítése. / Figure 1: Structure of the non-profit sector.

Az 1993–2005. közötti időszakra vonatkozóan a szervezetek számában 63%-os, a bevételek reálértékében pedig 76%-os emelkedés figyelhető meg. 2005-ben már 56 695 civil szervezet működött Magyarországon.

Az alapítási lázban nem elhanyagolható szerepe volt az uniós támogatási források megnyílásának. A megváltozott pénzügyi szabályozás, valamint az állami és más támogatási források elérhetősége átrendezte a civil szervezetek bevételi lehetőségeit. Az állami finanszírozás és az alaptevékenységekből származó bevételek aránya megnőtt, míg az adományok és egyéb gazdasági tevékenységekből származók lényegesen lecsökkentek.

1994-ben a teljes szektor bevételeinek 10%-a, 2000-ben 28%-a, 2005-ben pedig már több mint 40%-a származott állami vagy önkormányzati költségvetésből. Ezzel párhuzamosan a magántámogatások aránya 22%-ról 16%-ra, majd 2005-re 13%-ra csökkent. A szervezeti formák szerinti növekedést vizsgálva, a leggyorsabb növekedés a közhasznú szervezeteknél figyelhető meg. A társas civil szervezetek 26%-a szabadidős, 18%-a pedig a sport területén dolgozott. (KSH, Statisztikai tükör 2007/15.) 2009-ben 99 szabadidős nonprofit gazdasági társaság létezett, mely valamilyen formában kapcsolatba hozható a sporttal, valamennyi kft. formájában, átlagosan 170 millió Ft értékben gazdálkodva. (Bukta, 2011) A sporttal közvetlenül foglalkozó szervezetek szakszövetségekbe és nagyobb ernyőszervezetekbe tömörültek. A sportági szakszövetségek különállóan tevékenykednek, de kapcsolódási pontok nyilván léteznek, hiszen például jelenleg a finanszírozásának egyik alapja az állami támogatás a Nemzeti Sportszövetség közgyűlése által elfogadott rendszer alapján. A sportági szakszövetségek szervezik és irányítják a sportáguk területén folyó verseny- és szabadidős sporttevékenységet, képviselik a sportág és tagjai érdekeit, valamint részt vesznek a nemzetközi sportszervezetek tevékenységében. Céljaik közt szerepel az adott sportág népszerűsítése és fejlesztése, az adott sportág életének szervezése

szabadidő- és versenysport szinten egyaránt. Feladata többek közt az adott sportág szabályainak megalkotása és betartatása, az adott sportág versenyrendszerének működtetése és a versenynaptár megalkotása, a válogatott keretek és az utánpótlás felkészítése és versenyeztetése stb.

A civil oldalon található köztestületi jogállású szervezetek állapota a meghozott törvénymódosítás következtében így módosult: az eddigi öt helyett 2013.január 1-jétől egyetlen köztestület, a Magyar Olimpiai Bizottság (MOB) irányítja a magyar sportéletet, állami feladatokat ellátó civil szervezetként. Eszerint megszűnik a Magyar Paralimpiai Bizottság, a Nemzeti Sportszövetség, a Nemzeti Szabadidősport Szövetség és a Fogyatékosok Nemzeti Sportszövetsége. Jelenlegi feladataikat a MOB veszi át úgy, hogy az eddig önálló szövetségek által irányított területek a MOB szakmai tagozataiként tovább működhetnek, vezetőik pedig az olimpiai bizottság alelnökei lesznek. A MOB kompetenciája lesz az is, hogy a szakmai tagozatok működésére és feladataikra tekintettel döntson az állami támogatás elosztásáról. Változik az állami támogatásban részesíthető sportszervezetek köre. A jövőben a működési alaptámogatást egy – a MOB javaslatára miniszteri rendeletben meghatározott – pontérték táblázat alapján állapítják meg. Ezen felül támogatás csak programfinanszírozással, pályázati alapon járhat, amit a teljesítményelv előtérbe helyezésével indokoltak a kormánypárti előterjesztők. Állami pénzt csak olyan sportszervezetek kaphatnak, amelyek rendelkeznek fejlesztési stratégiával és teljesítik doppingellenes feladataikat. A támogatás felhasználásáról rendszeresen be kell számolniuk, annak nyomon követése és ellenőrzése pedig a sportállamtitkárság feladata.

Marad viszont a Sportegyesületek Országos Szövetsége önálló szervezetként, melynek teljes jogú tagja lehet minden olyan sportegyesületi jogállású társadalmi szervezet és sportiskola, valamint sportvállalkozás, amely országos sportági szakszövetség vagy sportági szövetség tagja, és azok versenyrendszerében a sportolói révén igazoltan részt vesz. Jelenlegi tagsága 145 egyesületet foglal magába.

Egyéb sporthoz kapcsolódó civil szervezetek a teljesség igénye nélkül: Magyar Diáksport Szövetség, Magyar Egyetemi és Főiskolai Sportszövetség, Magyar Testnevelő Tanárok Országos Szövetsége, Magyar Edzők Társasága, Magyar Sporttudományi Tanács, Magyar Sportorvos Társaság, Magyar Sportújságírók Országos Szövetsége, Sportiskolák Országos Szövetsége, Sportlétesítmények Magyarországi Szövetsége, Olimpiai Sportágak Szövetsége stb. Jellemzően céljuk az adott szakterület képviselése. Feladatuk az adott szakterület érdekképviselete, az adott szakterületen a szakmai irányvonalak meghatározása, a közös szakmai álláspontok kialakítása. Működésük finanszírozását részben az állam, részben a tagok biztosítják. Az állam- civil szektor kapcsolat szempontjából lényeges változás és szép gesztus volt, amikor a törvények automatikus pénzforrásokat biztosítottak számukra. A totó játékadója, a sorsolósos szerencsejátékok adójának 12%-a, bukmékeri fogadások 50%-a ment közvetlenül a sport közalapítványokhoz. A különböző hibák napvilágra jötte után 2004-ben ezt megvonták, más büdzsébe került s már csak a töredéke került ismét a sportba. (Bukta, 2011) Léptékében hasonlónak tartom a sportegyesületek finanszírozásának történetét-

ben a látvány-csapatsportok támogatásához kapcsolódó jogszabályok változásait a következők alapján: 76/2012. (IV. 13.) Korm. rendelet, 107/2011. (VI. 30.) Korm. rendelet, 1996. évi LXXXI. törvény. A Társasági és Osztalékadó (TAO) bevezetésével remélhetőleg a „rég” idők atmoszférája lengi majd be a sportpályák és uszodák, edzőtermek és maga az egész sport légkörét. Lényege, hogy pl. egy vállalat által nyújtott támogatás a társasági adófizetési kötelezettség 70%-áig adható, amely egyaránt adóalap- és adócsökkentő tétel. A közvetlen adócsökkentő hatása miatt a következő évi adóelőleg összegét is lényegesen csökkenti. Más nyereségadó kedvezményekkel – a 70%-os határ betartása mellett – összevonható. A támogató vállalat nem jogosult ellenszolgáltatásra a támogatásért cserébe, mivel ez közvetett (állami) támogatásnak minősül. Az adókedvezmény igénybevételehez szükséges adóigazolást – a támogató cég és az egyesület között létrejövő megállapodás alapján – az egyesület igényli meg az aktuális szakszövetségtől. A szakszövetség közvetlenül a cégnek küldi meg az adóigazolást, amely tartalmazza a támogatást nyújtó adózó megnevezését, székhelyét, adószámát, az igazolást kiállító szervezet megnevezését, székhelyét, adószámát, a kedvezményre jogosító támogatás (juttatás) összegét. A cég adóigazolás birtokában (legkorábban az adóigazolás kiállításának napján) teljesítheti az utalást a kedvezményezett sportszervezet elkülönített számlájára. A támogatás összege után járó Tao-kedvezmény többféle formában érvényesíthető, de az adókedvezmény csak a támogatás pénzügyi folyósítását követően érvényesíthető. Felhasználása lehet úgy, hogy az aktuális adóelőleg befizetéséből adómérséklési kérelem benyújtását követően lehet érvényesíteni, vagy az adott év december 20-i kötelező feltöltésből lehet levonni, vagy a következő év május 31-i bevallásban visszaigényelni. A támogatás átutalásának legkésőbb az adott év december 31-ig meg kell történnie. Ha az érvényesíthető adókedvezmény mégsem biztosítana kellő fedezetet, az adókedvezményt 3 évig tovább lehet vinni. Ennek a minden résztvevő számára igen kedvező konstrukciónak az eredménye képen már az idei évben befolyt támogatások jelentős összegekről szólnak: Labdarúgás 21.044.146.753, Kosárlabda 688.167.447, Kézilabda 484, Jégkorong 387.632.640, Vízilabda 196.131.896 millió forint sorsáról dönthettek a szakszövetségek. Természetesen nagyon komoly nyilvántartási, beszámolási és elszámolási kötelezettség terheli a támogatást elnyerő egyesületet, a megtervezett rendszer minden pontja többszörösen ellenőrzött és szigorúan a sportszakmai érdekeknek megfelelően megalkotott. Mindezek következtében remélhetőleg tisztul a rendszer, az önkormányzatok anyagi ráfordításai csökkenthetőek, a szakmai programok kivitelezhetőek lesznek. A legkritikusabb területen – a létesítmény fenntartásban, fejlesztésben- is vélhetően enyhülnek majd a problémák. Ez azonban még korántsem szünteti meg a sport és szabadidősport számára az iskolai sport és testnevelés – mint lehetséges utánpótlás nevelési terület – problémáit. Melyek is ezek? A teljesség igénye nélkül: gyenge eredmények a motorikus felmérésekben, az egészségügyi mutatók folyamatos romlása, folyamatos fegyelmezés az órán a feladatok elvégzése helyett, konfliktushelyzetek szaporodása, a motiválatlanság eluralkodása az oktatási folyamat minden résztvevőjén stb. A felnőttek 25%-a nem szerette az iskolai testnevelésórát, csak 46,4% vallotta

úgy, hogy nagyon jó volt és szerette a testnevelést. A felnőttek 19,6%-a szerint a testnevelés iránti attitűdjük egyértelműen tanár- és tananyagfüggő volt. (19,6%) szerint tanára rossz volt, tanítási stílusa nem kedvezett neki, s ezért általa nem lett ösztönözve fizikai aktivitásra és a sportra. (Huszár–Bognár, 2009) Szerintem a fentebb említett problémákra lehetne megoldás pl. az évfolyambontásban szervezett és megvalósított testnevelés, a tananyagtartalom jelentős bővítése mellett, jobban előtérbe helyezve a koordinációs képességek fejlesztését, belső motivációval végzett új mozgások, sportok által. Meg kell találni a gyerekek által preferált divatos sportágak mozgásanyagának felhasználásával a kívánatos és életkor alapján elvárható motorikus szintek elérésének megvalósításához szükséges módszereket. A nemek szerinti bontás is fontos konfliktusmegelőző tényező, azonban a választási lehetőségek széles köre valószínűleg automatikusan megoldja ezt a kérdést.

A jelenlegi politikai és gazdasági viszonyok között folyamatosan változó jogi környezet által befolyásolt civilszektor lehetőségei is szinte állandóan átalakulnak. Amennyiben a támogatási rendszer a sporttal foglalkozó civil szektor számára továbbra is kedvező marad pl. a megfelelő anyagi háttérrel rendelkező egyesületek – jelen esetben a TAO lehetőségei által – a formális keretekben zajló testnevelésbe is integrálhatóak lennének, megteremtve ezzel a civil szektor erőteljes szerepvállalását az utánpótlásbázis megteremtésében, ill. a tömegsport, szabadidősport mindenkire való eljuttatásának feladatában, méghozzá a szenzibilitás szempontjából legfogékonyabb időben. Nem mellékesen enyhítenének az iskolai testnevelés jelenlegi gondjain, lehetőséget teremtve a differenciálás maradéktalan megvalósítására. Megoldást jelenthetne a fellépő szakember hiány és létesítmény elégtelenség tekintetében, a logisztikai problémák esetében is, valamint ezek egész vagy részbeni finanszírozása is általuk elképzelhető lenne. Természetesen az egyesületek megfelelő anyagi környezete a felnőttek számára is új távlatokat eredményezhetne a szabadidő sporttal, mozgásos tevékenységgel való eltöltésével kapcsolatban, hiszen ezek a források, ha bevonhatóvá válnának a felnőttek szabadidős mozgásos tevékenységeinek finanszírozásába, óriási előrelépést jelenthetnének az egyének életminőségének javítása szempontjából. Ennek társadalmi hasznossága pedig elvitathatatlan.

Idézett irodalom

- Bukta Zsuzsanna (2011): Társadalom és állam/Jogos-e a versenyelőny? Civil Szemle 2011/3*
- Bukta Zsuzsanna (2005): A sport civil szférája Magyarországon, Civil Szemle 2005/3*
- Pál Katalin – Császár János – Huszár Andrea – Bognár József (2005): A testnevelés szerepe az egészségtudatos magatartás kialakításában. Új Pedagógiai Szemle. 2005/6.*
- Huszár Andrea – Bognár József (2009): A sport hatása az egészségtudatos magatartás kialakítására. Magyar Sporttudományi Társaság. Budapest*

Felhasznált irodalom

Bartal Anna Mária (2005): Nonprofit elméletek, modellek, trendek. Századvég, Budapest

Hankiss Elemér (1983): Társadalmi csapdák. Diagnózisok. Magvető, Budapest

Parti Zoltán (2010): Az iskolai oktatás-nevelés és a testnevelés tantárgy.

[www.dunamunkacsoport.hu/Hozzászolás_r.doc](http://www.dunamunkacsoport.hu/Hozzaszolas_r.doc). UI:2014. 01. 16.

http://www.szmm.gov.hu/civil_tananyag/tananyag/civil_program/docs/breiner_tanulmany.pdf UI:2014.01.16

www.civilszemle.hu

www.sosz.hu

www.mvlsz.hu UI:2014.01.16